

Nurten Ebru ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof
Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis-TÜRKİYE
Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Bitlis-TURKIYE
ORCID: 0000-0002-3113-2378
neozdemir@beu.edu.tr

Mümtaz KORKUTAN

Öğr. Gör. | Lecturer
Mardin Artuklu Üniversitesi, Rektörlük, Mardin-TÜRKİYE
Mardin Artuklu University, Rectorate, Mardin-TURKIYE
ORCID: 0000-0001-7588-6836
mumtazkorkutan@artuklu.edu.tr

Türkiye'den Avrupa Ülkelerine Yönelik Sosyal Refah Göçü Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Çalışmanın amacı, Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göç akışlarının belirleyicilerini ve bu göç akışlarının sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve sosyal haklar gibi faktörlerle nasıl ilişkilendirildiğini incelemektir. Bu doğrultuda, sosyal politika uygulamaları, sosyo-ekonomik büyüme ve kalkınma gibi faktörlerin sosyal refah göçü kararını nasıl etkilediği üzerine odaklanılmıştır. Çalışmada Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçünün belirleyicilerini ve etkilerini ampirik verilere dayanarak analiz etmektedir. Bu çerçevede, göçün arkasındaki faktörlerin ve göçün hem kaynak hem de hedef ülkeler üzerindeki etkilerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Sosyal refah göçünün karar verme sürecinde rol oynayan faktörleri ortaya çıkarmak için ulusal ve uluslararası kurumların verileri kullanılmıştır. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak göç sürecinin karmaşıklığına farklı bir perspektif kazandırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın önemi Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçünün belirleyicileri ve etkileri üzerine sağlam bir analiz sunarak, bu alandaki literatüre bir katkı sunmaktadır. Bu analiz, sosyal politika yapıcılarını ve karar alıcıları için Türkiye'nin sosyal refah göçü üzerindeki etkisini anlamak ve gelecekteki politika önlemlerini şekillendirmek için bir kaynak oluşturmaktadır. Ayrıca, sosyal refah göçü kavramını daha geniş bir bağlamda değerlendirerek hem göçmenlerin hem de göç alan ülkelerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamak için bir temel sağlamaktadır.

Çalışmanın sonucu Türkiye'den Avrupa'ya sosyal refah göçünün çeşitli belirleyicilerinin ve etkilerinin karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyo-kültürel, siyasal ve sosyal haklar gibi unsurların da sosyal refah göçünü etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca, Türkiye'den Avrupa'ya sosyal refah göçü üzerindeki etkilerin anlaşılması, hem göç veren ülke olan Türkiye'nin hem de göç alan ülkelerin sosyal politika uygulamalarını ve sosyo-ekonomik kalkınma stratejilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar hem akademik dünyada hem de politika yapımında sosyal refah göçü üzerine daha etkili ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal refah, Göç, Sosyal refah göçü, Sosyal politika.

An Evaluation on Social Welfare Migration from Turkey to European Countries

Abstract

The aim of the study is to examine the determinants of social welfare migration flows from Turkey to European countries and how these migration flows are associated with factors such as socio-economic, socio-cultural, political and social rights. To this end, the focus is on how factors such as social policy practices, socio-economic growth and development affect the decision to migrate for social welfare. The study analyzes the determinants and effects of social welfare migration from Turkey to Europe based on empirical data. In this framework, it aims to examine in depth the factors behind migration and its effects on both source and destination countries. Data from national and international institutions are used to reveal the factors that play a role in the decision-making process of social welfare migration. The method of the study is document analysis, one of the qualitative research methods, and an attempt was made to gain a different perspective on the complexity of the migration process.

The significance of the study is that it contributes to the literature in this field by providing a robust analysis on the determinants and impacts of social welfare migration from Turkey to Europe. This analysis constitutes a resource for social policy makers and decision makers to understand Turkey's impact on social welfare migration and shapes future policy measures. Moreover, by placing the concept of social welfare migration in a broader context, it provides a basis for better understanding the needs of both migrants and receiving countries.

The results of the study show that the various determinants and effects of social welfare migration from Turkey to Europe are complex and multifaceted. In addition to socio-economic factors, socio-cultural, political and social rights factors also affect social welfare migration. Moreover, understanding the impacts on social welfare migration from Turkey to Europe has implications for the social policy practices and socio-economic development strategies of both sending and receiving countries. These results contribute to the development of more effective and sustainable policies on social welfare migration both in the academic world and in policy making.

Keywords: Social welfare, Migration, Social welfare migration, Social policy.

Giriş

Uzun yıllardır hem ekonomistler hem de bilim insanları göç veren ve göç alan ülkelerdeki neden ve sonuçları analiz etmişlerdir. Yaptıkları çalışmalarda göçün neden meydana geldiği ve belirleyici sebeplerinin neler olduğunun odak noktalarıyla ilgilenmişlerdir. Göçün nedenleri arasında coğrafi ve kültürel değişkenler ortak bir güç olarak kabul edilmiştir. Göç akımlarını incelerken göç alan ülkenin refah devleti özelliklerinin de değerlendirilmesi hesaba katılması gerekmektedir (Warin & Svaton, 2008, p. 1). Göç ve sosyal refah birbiri ile bağlantılı olmayan iki kavram olarak görünse de aksine göç ve sosyal refah politikaları arasında doğru orantılı bir etkileşim söz konusudur. Günümüzde ekonomik ve küresel değişimler, sosyal refah devletleri ve ulusal ile uluslararası göç üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle Avrupa ülkeleri, "sosyal koruma" kapsamına giren politikalara büyük önem vermektedir. Bu politikalar, sosyal güvenlik, sağlık, sosyal hizmetler, sosyal haklar ve istihdam gibi alanları içerir. Bu durum, sosyal hakların yetersiz olduğu veya az olduğu ülkelere Avrupa'ya sosyal refah göçünü teşvik etmektedir.

Tarihsel bir perspektiften bakıldığında, sosyal refah devletlerinin gelişimi ve kendine has özelliklerinin bulunması, özellikle gelişmekte olan ülkelere birey ve vatandaşları teşvik edici sosyal politika uygulamalarına ağırlık vermesi sosyal refah göçünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sosyal refah göçünün nedenlerini anlamak için ekonomik ve sosyal refah devleti unsurlarının ayrıştırılması önemlidir. Göçmenlerin destinasyon seçiminde, ekonomik ve sosyal refah devletinin etkileri önemli bir rol oynamaktadır. Bu unsurlar, göç sürecini şekillendirirken göçmenlerin tercihlerini belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Son dönemlerde Avrupa'da sosyal refah devletinin sunduğu sosyal politikalar ve uygulamalar gün geçtikçe daha fazla sosyal refah göçünün Avrupa'ya yönelmesine yol açmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında kendi ülkelerinde ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasal ve sosyal haklara ulaşmada yaşanan sorunların yanı sıra göç veren ve göç alan ülkenin benimsediği refah tipolojileri de sosyal refah göçünün nedenleri arasında yer almaktadır.

Son yıllarda Türkiye, ekonomik sebeplerden kaynaklanan zorluklar, siyasi ve sosyal haklara erişimde yaşanan aksaklıklar ve yetersiz sosyal politika uygulamaları gibi faktörler nedeniyle artan bir sosyal refah göçüyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, ülkede yaşayan bireylerin daha iyi bir yaşam standardı ve sosyal güvence arayışıyla yurt dışına göç etme eğilimini artırmıştır. Ücret farklılıkları, sosyal ağlar ve makro-mikro ekonomik koşullar gibi göçü etkileyen faktörlere odaklanan köklü bir literatür mevcuttur. Ancak son yıllarda özellikle 2019'da ortaya çıkan ve SARS-COV-2 pandemisiyle birlikte devletin sunduğu sosyal politika uygulamalarına bağlı olarak "sosyal refah göçü" kavramı, Türkiye'de ekonomistler ve bilim insanları arasında giderek artan bir ilgi çekmektedir. Bu nedenle uluslararası, kamu ve politik ekonomi unsurlarının bir araya gelmesi statik ve dinamik bir çerçeve içinde göç ve sosyal refah devleti ile ilgili politika oluşumuna ilişkin ampirik çalışmalar yapmayı sağlamış ve bütünleştirmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçünün belirleyici sorunları irdelenmekle birlikte sosyal refah devlet tipolojilerinin sosyal refah göçü üzerindeki etkileri teorik ve uygulama perspektifinde incelenmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada ilk olarak sosyal refah ve göç kavramına yönelik literatür değerlendirilmekte, ikinci olarak sosyal refah tipolojileri açısından büyük öneme sahip Esping-Andersen tipolojileri açıklanmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçünün etkenleri ele alınmıştır.

Sosyal Refah Kavramı ve Gelişim Süreci

Sosyal refah terimi, ilk kez Başpiskopos Temple tarafından 1941 yılında kullanılmıştır. Bazı akademisyenler, terimin Oxford'lu Alfred Zimmern tarafından 1934'te kullanıldığını ancak Temple tarafından 1940'ta yazılan "Citizen and Churman" adlı kitapla daha geniş kitlelere tanıtıldığını belirtmektedir. Bununla birlikte, terimin yaygın olarak kabul görmesi 1942 yılında hazırlanan Beveridge Raporu ile olmuştur (Özdemir, 2004, s. 16). Literatür incelendiğinde sosyal refah olgusu üzerine ortak kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Fakat genel bir tanım yapmak gerekirse sosyal refah; bireyin ve toplumun huzuru ve mutluluğu, iyilik hâli olarak tanımlanabilmektedir. Bu çerçevede "sosyal refah devleti" kavramının da kesinleşmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Flora and Heidenheimer'in (1981) da belirttiği gibi, "sosyal refah ve devlet" çağdaş İngilizce'de siyasi kelime dağarcığında en belirsiz şekilde kullanılan terimler arasında yer almaktadır. Sosyal refah devleti, Batı Avrupa'nın tarihi gelişimi, toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulların bir ürünü olarak doğmuştur (Özdemir Çukadar, 2018, s. 31). Sosyal refah devleti kavramını genel olarak ifade etmek gerekirse; genellikle işsizlik sigortası, yaşlılık aylığı ve diğer sosyal güvenlik önlemleri yoluyla, nüfusunun sosyal ve ekonomik güvenliğini sağlamanın başlıca sorumluluğunu hükümetin üstlendiği bir sistem ve bu tür politikalarla karakterize edilen bir sosyal sistem olarak tanımlanmaktadır (Collins, 2003; English Dictionary, 2000). Diğer bir ifade ile sosyal refah devleti, toplu risklerle başa çıkmak ve sosyal eşitsizliği azaltmak için bir sosyal düzenleme olarak anlaşılabilir. Sosyal refah "sosyal transferler" veya "sosyal faydalar" içeren kamu ve sosyal harcamaları ifade etmektedir. Dolayısıyla sosyal refah devleti, bir ülkede var olan ve uygulanan sosyal politikaların toplamından daha fazlasını ifade etmektedir.

Sosyal refah devleti; sanayileşmenin, modernleşmenin ve kapitalizmin belirli aşamalarında bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkan bir sosyal politika aracıdır. Sanayileşme ile birlikte sosyal refah devleti ilk olarak fertlerin karşı karşıya kalabilecekleri ve kendi imkân ve olanaklarıyla bu durumlarda baş edemeyecekleri hastalık engellilik gibi risklere karşı güvence ve aynı zamanda bireyleri yoksulluk ve işsizlik gibi risklere karşı koruma düşüncesi üzerine inşa edilmiştir. Refah devleti birey ve ailelerine asgari düzeyde bir gelir güvencesi sunan, onlara toplumsal tehlikelere karşı koruyucu tedbirler oluşturan, sosyal güvenlik gereksinimlerini karşılayan, toplumsal statüleri ne olursa olsun tüm yurttaşlara eğitim, sağlık, barınma gibi sosyal hizmetler kapsamında belli bir standart getiren devlettir (Durdu, 2009, s. 41). Sosyal refah devleti, bireylerin ve vatandaşların karşı karşıya kaldığı risklerle başa çıkmak ve sosyal eşitsizliği azaltmak için oluşturulan sosyal düzenlemeler olarak ifade edilebilmektedir. Sosyal refah devleti bireylerin asgari refah düzeyinde bir yaşam sürdürebilmesinin de bir teminatı haline gelmiştir (Koç, 2019, s. 55). Bu nedenle değişen sosyo-ekonomik ve kültürel koşullar nedeniyle devletin sosyal politika eylemlerinin nedenleri ve sonuçlarının zaman içinde bir politika alanından diğerine ve belirli alanlar içinde büyük ölçüde farklılık göstermesine (Castles, 1998, p. 30) neden olmuştur. Sosyal refah devleti, günümüz dünyasında artış gösteren ve karşılaşılan toplumsal problemlerin yarattığı risklere yönelik, ülkesine bağlı vatandaşlarına refahı, insan onuruna yaraşır bir şekilde asgari yaşam standardı sağlama ve sosyal gereksinimlerinin sağlanması için gereken önlemleri sağlayan bir yapı olarak ifade edilmektedir (Cengiz, 2018, s. 23).

Genel olarak tanımlarsak; sosyal refah devleti bireysel ve toplumsal refahı arttırmayı, mevcut gelir eşitsizliklerini ortadan kaldırmayı veya minimize etmeyi amaçlayan, asgari düzeyde ekonomik, sosyal ve fırsat eşitliği sağlayan, bu amaçla gerekli sosyal politika araçlarını kullanan devlet yapısıdır.

Göç Kavramı ve Gelişim Süreci

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana tarihsel süreçlerle birlikte ortaya çıkan göç kavramı; insanların ekonomik kaynak bulması, mücbir sebepler, toplumlararası çatışmalar gibi nedenlerden dolayı bulunduğu yerden başka bir yere taşınma sürecidir (Yılmaz, 2019, s. 1711). Göç olgusu ile ifade edilen insan mobilitesi, insanlık tarihinin başlangıcından beri toplumsal yaşamın ve modern günümüz dünyasının önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Göç; bireyin veya bir topluluğun bir yerden bir başka yere ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel ve sosyal politika uygulamaları nedeniyle yer değiştirmesi olarak ifade edilebilmektedir. Uluslararası göç; insanların farklı nedenlerle vatandaşı oldukları ve yaşadıkları ülkeden ayrılıp, daha iyi yaşam koşullarına sahip olabileceklerini umdukları bölgelere gitmeleri, bu bölgelere yer değiştirmeleridir (Tokol & Alper, 2018, s. 383). Uluslararası istatistiklere göre, doğduğu ülkenin dışında bir yıl veya daha fazla ikamet eden kişi, hareket etme motivasyonundan bağımsız şekilde 'uluslararası göçmen' olarak kabul edilmektedir. Genellikle 'göçmen' terimi, kendi topluluklarından menşei olarak ayrılmak zorunda kalan zorunlu göçmenlerin aksine, uluslararası sınırları aşmayı seçen gönüllü göçmenleri ifade etmek için kullanılır (UNDP, 2019, s. 2).

Avrupa sadece coğrafi bir alan değil, aynı zamanda siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel bir yapıdır. Bu nedenle göç Avrupa için yeni bir olgu değildir. Avrupa tarihine baktığımızda, kıtanın sosyal dokusunu, tarihsel alıntılarını, ulusal kimliklerini, politik ekonomilerini, iş gücü piyasalarını ve refah sistemlerini şekillendiren zorunlu ve gönüllü göçlerle bir şekilde bağlantılıdır (Razin & Sadka, 2004: p. 711). Bu bağlamda göçün, alıcı ve verici ülkelerin ekonomileri üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir. Bir yandan genç ve artan nüfusa sahip ülkeleri içeren genişlemenin, birçok ülkenin kamu emeklilik sistemlerinin mali yükünü hafifletmesi beklenirken öte yandan göçmenler sosyal refah devletini yerli vatandaşlara göre nispeten daha fazla kullandıklarından (Boeri et al., 2002) sürdürülebilirliği üzerindeki baskıyı da arttırabilmektedir. Bu nedenle göç, diğer unsurların yanı sıra, sosyal refah sisteminin sunduğu imkânlar doğrultusunda da potansiyel olarak yönlendirilmektedir (De Giorgi & Pellizzari, 2009, p. 353). Dolayısıyla bu durumda Avrupa'daki refah düzenlemelerindeki büyük farklılıklar, göç akışlarının üye ülkeler arasındaki dağılımını bozabilir.

Göç hareketinin en önemli nedenlerinden biri de göç olgusunun küreselleşme ile yakın ve sıkı bir bağ içinde olmasıdır. O'Reilly (2007), küreselleşmeyle birlikte uluslararası sınırların aşıldığı ve dünyanın tek bir bütün olarak algılandığı bir coğrafyaya dönüştüğü bağlamında, ulus devletlerin gücünün ulus-ötesi ve küresel kuruluşlar karşısında azaldığını açıklamaktadır. Göçün nedenlerinin ekonomik ve sosyal refah devleti bileşenlerine ayrılması, göçmenlerin göç edecekleri ülke, şehir, yer, mekân vb. seçiminde hem ekonomik hem de refah devleti etkilerinin önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Warin & Svaton, 2008, p. 2). Göçün nedenleri arasında sosyal refah yardımlarında devletlerarası önemli bir dağılımın uluslararası göçmenlerin yerleşim yeri seçimlerini etkilemektedir. Sosyal refah politikalarının sunduğu imkânlar devletler ve ülkeler arasındaki bir göç miknatsı görevi görmektedir (Razin & Sadka, 2004, s. 711-712).

Sosyal refah devleti ile ulus ötesi emek akışları arasındaki ilişki karmaşık ve çelişkilidir. Refah devleti, göçmenleri çeken daha yüksek yaşam standardının bir parçasını oluşturmakla birlikte; emeğin göçü, sosyal refah devleti için bir tehdittir. Ancak devletlerarasında hem ekonomik hem siyasi hem de kültürel fayda eşitsizliğinin varlığı ise göçü teşvik etmektedir.

Göç'ün Temel Göstergeleri

İnsanın iradesi dışında gelişen doğa olayları tarihsel süreç içinde göçün en önemli sebeplerini oluşturmuşken, sanayi devrimi sonrasında ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler göçün en önemli sebebi haline gelmiştir (Keleş, 1996, s. 6). Özellikle bir yerden başka bir yere transfer ve teknolojik gelişmelere paralel olarak insanların daha iyi bir hayat sürme istekleri göç artışına büyük bir etki oluşturmuştur (Sencer, 1979, p. 28).

Göç ve göç olgusu, göç alan ve göç veren ülke, bölge veya toplulukların itici ve çekici faktörlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir kavramdır. Göçün itici sebepleri; çalışanların kendi ülkelerinden ayrılma kararını etkileyen, çoğunlukla içinde bulunulan ülkenin koşullarıyla ilgili faktörlerdir. Çekici sebepleri ise; çalışanlar için gelişmiş ülkelerdeki iş imkânlarının varlığı, daha iyi koşul ve standartlarda yaşama ve çalışma koşulları, mesleki olarak gerekli başarı ve çabanın karşılığında yükselebilen imkân, dini, siyasi ve politik özgürlükler vb. faktörlerdir. Ayrıca göçün temel çekici güçleri arasında gelişmiş ülkedeki sosyal refah politikalarından ziyade yüksek ücretler ve yüksek istihdam olasılıkları da yer almaktadır. Bu bağlamda göçün hem çekici hem de itici nedenleri Tablo 1'de yer aldığı şekilde sınıflandırmak mümkündür.

Tablo 1

Göçün Çekici ve İtici Nedenleri

Göçün Çekici Nedenleri	Göçün İtici Nedenleri
Ekonomik fırsatlar	Ekonomik sıkıntılar
İyi eğitim olanakları	Eğitim eksikliği
Daha iyi yaşam standartları	Zor yaşam koşulları
İş olanakları	İşsizlik
Sosyal hizmetler (sağlık ve eğitim hizmetleri vb.)	Yetersiz sosyal hizmetler
Güvenlik ve istikrar	Siyasi belirsizlik
Kültürel çeşitlilik	Ayrımcılık veya aidiyet eksikliği
Aile birleşimi	Aile ayrılığı veya kayıplar
Daha iyi yaşam kalitesi	Çevresel faktörler (afetler, iklim değişikliği)
Kişisel özgürlükler	İnsan hakları ihlalleri
Toplumsal kabul	Toplumsal dışlanma

Kaynak: (Çelik, 2006, s.151-156; Tansel & Güngör, 2004 s. 3-5)

Sosyal Refah Göçü

Sosyal refah göçü, bireylerin daha iyi yaşam koşulları, iş imkânları, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi sosyal refah unsurlarına erişim amacıyla kendi ülkelerinden başka ülkelere göç etmelerini ifade etmektedir (Kandemir, 2017, s. 276). Bu göç hareketleri, genellikle ekonomik, politik veya sosyal sebeplerden dolayı gerçekleşmektedir. Ayrıca göç eden bireylerin yaşam standartlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal refah göçü hem göç edenlerin hem de hedef ülkenin sosyal refahını etkileyebilecek çeşitli ekonomik, kültürel ve demografik dinamiklerle ilişkilidir. Bu bağlamda, sosyal refah göçü hem göçmenlerin hem de göç aldığı toplumların sosyal yapılarını ve refah sistemlerini derinden etkileyen karmaşık bir olgudur (Norocel et al., 2020, p. 353). Bu nedenle sosyal refah politikalarından kaynaklı göç olgusu; ekonomik, sosyal ve politik literatürün de oldukça ilgi gören bir konusu haline gelmiştir. Sosyal refah göçünün literatürdeki standart yaklaşımı, refah devletinin sunduğu imkânları ve önlemleri dikkat almaktır. Sosyal refah göçü ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle toplu verilere dayanmaktadır (De Giorgi & Pellizzari,

2006, p. 3). İstatistiksel verilere dayalı yapılan toplu çalışmalar sosyal refah göçlerinin öznel deneyimleri hakkında bize bilgi vermez ancak bu deneyimlerin neden sonuç ilişkisi temelinde sosyo-ekonomik bağlamında aydınlatılabilir.

Göç ve sosyal refah birbiri ile bağlantılı olmayan iki kavram olarak görünse de aksine göç ve sosyal refah politikaları arasında doğru orantılı bir etkileşim söz konusudur. Literatürdeki bazı çalışmalar (Blank, 1988; Borjas, 1999; Gramlich et al., 1984; Meyer, 2000) makro düzeyde olan verileri mikro veri düzeyine ayırarak sosyal refahın göç üzerinde hala önemli bir etkisi olduğunu açıklamaktadır. Ayrıca Fark-in-farklılık yöntemlerine dayanan (*Difference-in-differences, DiD yöntemi, ekonomik ve sosyal araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir değerlendirme yöntemidir. Bu yöntem, bir politika veya müdahalenin etkilerini değerlendirmek için kullanılan bir stratejidir. Genellikle iki grup arasındaki farkları ve zaman içindeki değişimleri analiz ederek müdahalenin etkisini belirlemeye çalışır.*) en son makaleler (McKinnish, 2005; Gelbach, 2004; Walker, 1994) bile, özellikle dünyanın en savunmasız grupları için bir miktar sosyal refah göçünün varlığını doğrulamaktadır.

Özellikle gelişmiş ülkelerin uyguladıkları ve sundukları sosyal politikalar, sosyal haklar, sosyal kaynaşma ve dayanışma toplumun sosyal refaha bağlı olarak göç etmesinin temel unsurlarını oluşturmaktadır (Giulietti & Wahba, 2013: p. 489-499). Son otuz yılda Avrupa'nın cömert sosyal yardımları ve sosyal politika uygulamaları, düşük vasıflı işçiler olmak üzere özellikle vasıflı işçileri de büyük bir “sosyal refah göçü” ne teşvik etmektedir (Razin et al., 2011, p. 11). Sosyal refah göçü, bir bölgeye bağlı olmayan ve bölgeler arası geçiş olanağına sahip sosyal refah düzeyi yüksek bireylerin yüksek hayat standartlarına sahip yaşam sürdürme fikri ile ortaya çıkan ve iradesi yönünde gerçekleştirdikleri tüm nüfus hareketlerini içine alan görel olarak yeni bir göç türüdür (Südaş & Mutluer, 2012, s. 31). Gelişmiş ülkelerde ticaret bağımlılığının sosyal harcamalar üzerinde nispeten olumlu bir etkisi olduğu bilinmektedir. Sosyal devlet yapısı üzerinde sadece ekonomisinin ticarete dâhil olma oranı değil aynı zamanda ticaret ilişkilerinin yapısı da önemli etkilere sahiptir. Bu nedenle sosyal refah göçünün nedenlerini tek bir nedene bağlamaktan ziyade birçok faktörden oluştuğunu belirtmek gerekmektedir. Sosyal refah göçü bazıları için ücret farklılıkları, piyasa iş koşulları, vergi sistemleri iken bazıları için ise sosyal, kültürel ve siyasi nedenlerle de ilişkilendirilebilmektedir.

Günümüz modern dünyasında ekonomik ve küreselleşme hem sosyal refah devleti üzerinde hem de ulusal ve uluslararası göç üzerinde artan bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Özellikle Avrupa ülkeleri tarafından “sosyal koruma” terimine dâhil edilen sosyal politikalara (sosyal güvenlik, sağlık ve sosyal hizmet politikaları, sosyal haklar ve istihdam) önem ve öncelik vermesi bu hakların yetersiz ya da az olduğu ülkelere Avrupa'ya sosyal refah göçünü teşvik etmektedir. Avrupa ülkelerindeki toplam hükümet harcamalarının ortalama yarısından fazlasını sosyal devlet politika uygulamalarına ayırdığı ve sosyal politikalara uyguladığı bilinmektedir (Cousins, 2005, p. 8).

Son dönemlerde Avrupa'da sosyal refah devletinin uyguladığı sosyal politikalar ve hizmetler gün be gün sosyal refah göçünün Avrupa'ya yönelmesine yol açmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında kendi ülkelerinde ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi ve sosyal haklara ulaşmada yaşanan sorunların yanı sıra hem göç veren hem de göç alan ülkenin benimsediği refah tipolojileri de sosyal refah göçünün nedenleri arasında yer almaktadır (Mau & Burkhardt, 2009, p. 213-214).

Türkiye'den Avrupa'ya Yönelik Sosyal Refah Göçü'nün Temel Göstergeleri

Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik göçün temel nedenleri arasında ekonomik zorluklar, işsizlik, eğitim olanaklarına erişimdeki kısıtlamalar ve siyasi istikrarsızlık gibi faktörler bulunmaktadır. Ancak, son yıllarda bu göç eğiliminde bir değişim görülmekte ve sadece ekonomik nedenlerin ötesine geçen sosyal refah arayışının etkisi artmaktadır. Genellikle, göç edenler genç yetişkinlerden, yükseköğrenim görmüş bireylerden ve iş olanaklarını genişletmeye çalışan

ailelerden oluşmaktadır. Bu grupta yer alanlar, Avrupa ülkelerinde sunulan sosyal hizmetlerden, sağlık imkânlarından ve eğitim gibi fırsatlardan yararlanmayı hedeflemekte olabilirler.

Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçü, günümüzde hem Türkiye'nin içsel dinamiklerini hem de Avrupa'nın sosyal ve ekonomik yapısını derinden etkileyen önemli bir sosyal sorun haline gelmiştir. Bu göç akışının temel göstergeleri, göç nedenleri, yoğunluk ve yönelme eğilimleri, göçmen profili ve bu göçün sosyal, ekonomik ve politik etkileri gibi faktörler üzerinde yoğunlaşarak, bu karmaşık ve dinamik süreci daha iyi anlamak için önemli bir anahtar sunmaktadır (Giulietti & Wahba, 2013, p. 504). Bu bağlamda, Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçünün ana göstergelerini analiz ederek, bu göçün hem göçmenlerin hem de göç alan ülkelerin sosyal ve ekonomik dokusunu nasıl şekillendirdiğini anlamayı amaçlamaktadır. Bu bölümde öncelikle Türkiye'de sosyal refah göçünün temel göstergeleri irdelenecektir. Sosyo-ekonomik ve kültürel nedenler, sosyal ve siyasi haklar, sosyal politika kavramları ve ekonomik büyüme ve kalkınma ile sosyal refah göçünün Türkiye açısından uygulanma biçimleri değerlendirilecektir.

Sosyo-ekonomik Nedenler

Sosyal refah göç hareketlerinin gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru olan eğilimlerinde, sosyo-ekonomik faktörler temel nedenlerden birini oluşturmaktadır. Sosyal refaha yönelik gelişimsel yaklaşım, nakit transferleri hakkı ve yoksullukla mücadele stratejileri dâhil olmak üzere sosyo-ekonomik hakları benimser. Refah göçünün temel göstergelerinden biri, özellikle gelişmiş ülkelerin ücret ve çalışma koşullarının diğer gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelere göre daha cazip olmasıdır. Ayrıca ülkelerin sosyo-ekonomik gelişme sıralamaları ile sosyal refah göçü arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile ülkelerin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça sosyal refah göçü de artmaktadır. Ülkelerin sosyo-ekonomik yapıları sadece var olan reel ücretlerin düzeyine göre değil aynı zamanda sosyal ücret düzeyine ve katkıda bulunduğu toplam ücret oranına göre de önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Freeman, 1986, p. 54). Bu nedenle, göç veren ülkeler veya yerleşim yerlerinden emeğin göçü, sosyal refah devleti için bir tehdit oluştururken, devletler arasındaki fayda eşitsizliğinin varlığı ise sosyal refah göçünü teşvik etmektedir.

Geleceğe bakış açısından bakıldığında, ülkeler için kavranması gereken önemli bir şey, geçen yüzyılda yaşanan gelir artışının, öngörülebilir geleceğe yayılmaya tabi olan istikrarlı bir eğilim oluşturduğuna dair her türlü kanıtı içermesidir (Giulietti & Wahba, 2013, p. 502-503). Savaşların ve bunalımların kesintiye uğraması, büyüme hızımızın on yıldan on yıla değişmesine neden olsa da, birbirini izleyen her nesilde kişi başına düşen gelirin genişlemesi, bir önceki neslinkiyle oldukça benzer olmuştur (Sakin, 2013). Ancak 2019 yılında meydana gelen Covid-19 pandemisi ile birlikte hem gelişmiş hem gelişmekte olan hem de gelişmemiş ülkelerin sosyo-ekonomik seviyelerinde azalmalar meydana gelmiştir. Bu pandemiden sosyo-ekonomik olarak en fazla etkilenen ise; gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler olmuştur. Bu ülkelerde meydana gelen maddi gerileme tüm sınıflardan ve mesleklerden olan bireylerin motivasyonunu olumsuz etkilemesiyle birlikte, ekonomik yapısı daha iyi ülkelere sosyal refah göçüne teşvikin de sebepleri arasında yer almaktadır.

Sosyo-kültürel Nedenler

Türkiye coğrafi konumu ve stratejik yapısı itibarıyla çok göç alan bir ülkedir. Bu nedenle sosyo-kültürel olarak heterojen bir yapı sergileyen Türkiye'de dil, din, ırk, köken açısından farklılık gösteren toplumlar bir arada yaşamaktadır. Ancak son zamanlar meydana gelen ekonomik faktörler başta olmak üzere Orta Asya'dan çok fazla göç alması ve kültürel farklılıklar nedeniyle ülke genelinde sosyo-kültürel çatışmalar yaşanmaktadır (Kaypak & Bimay, 2016, s. 93). Bu sebeple

kendi ülkelerinde yabancılaşan kendi kültürlerinde dışlanan ve sosyal refah güçlerinde gerileme yaşayan bireyler gelişmekte olan ülkelere sosyal refah göçü yapmaktadır.

Göç insanlığın en eski ve köklü sorunlarından biri olmasına rağmen sosyal refah göçü ise günümüzde Covid-19 pandemi sonrasında vasıflı vasıfsız tüm vatandaşların daha iyi koşullara çalışmak ve yaşamak için meydana gelen bir göç olgusudur (Geddes, 2003, p. 150- 151). Kendi ülkelerindeki dini ve toplumun baskıları, kültürel haklarının kısıtlanması, kendi ülkesinin vatandaşı olmasına rağmen dışlanması, çocuk yaşta evlilik ve çocuk işçiliği vb. sosyal yapıdaki nedenlerin aksine gelişmiş ülkelerdeki sosyo-kültürel gelişmişlik seviyesinin ve yaşam kalitesinin daha yüksek olması bu ülkelere yapılan sosyal refah göçünün sosyo-kültürel nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin gelişmiş eğitim, sağlık, sosyal sigorta, istihdam imkânlarını kapsayan geniş bir sosyal yardım yelpazesinin (Lübeck, 2004, p. 108), yanında insana verilen değerler doğrultusunda; düşünce özgürlüğünün olması, cinayetlerin az olması, çalışma hakları vb. çekici yönleri nedeniyle sosyal imkânların fazla olmasından dolayı sosyal refah göçüne neden olmaktadır.

Sosyal ve Siyasi Haklar

Sosyal refah devleti sanayi sektöründe artış ve modernleşmeye paralel olarak kapitalist ekonomilerde ortaya çıkan problemler ve bunu takiben artış gösteren eşitsizlik, güvencesizlik karşısında sosyal ve siyasi hakların gelişmesiyle devletin bu süreç karşısında müdahale etmesi düşüncesinden hareketle gelişmiştir (Koç, 2019, s. 56). Günümüzde sosyal refah göçünün önemli bir nedeni de sadece sosyo-ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve siyasi hakların niteliğidir. Sosyal refah göçünün temel yaklaşımı olan sosyal ve siyasi haklar; sosyal adalet ve eşitlik ilişkileriyle desteklenmektedir. Sosyal refah politikalarının sağlam temele dayalı bir şekilde kurulmasının ana sebebi hak temelli bir yaklaşımı benimsemesi ve yansıtmasıdır.

Sosyal refah göçü kararının arkasında yer alan faktör, “insan onuruna yaraşır bir hayat arzusu” etkili olmaktadır. Bu nedenle insan hakları, sosyal ve siyasi haklar ve bireysel özgürlüklere yönelik çerçevenin (Tokol & Alper, 2018, s. 390) daha tatmin edici oluşu hem vasıflı hem de vasıfsız vatandaşlar arasında sosyal refah göçünü cazip bir hale getirmiştir. Dünya’da ve Türkiye’de son dönemlerde meydana gelen siyasi çalkantılar özellikle iç savaş, askeri devrimler ve rejim değişikliği gibi siyasi sorunlarda ister istemez sosyal refah göçünü hem cazip hale getiren hem de teşvik eden unsurlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda din, dil, ırk, cinsiyet, felsefi inanç, renk, mezhep vb. sebeplerden dolayı ayırım yapılmaksızın herkesin kanunlar önünde eşit hak ve yükümlülükler sahip olması da sosyal refah göçünü pozitif yönde etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Sosyal haklar arasında yer alan “ erişim hakkı” sunulan hizmetlerin ötesine geçmekle birlikte ayrıca bir gelire erişim hakkını da içermektedir. Sosyal hizmet ve yardım imkânlarına da eşit ve adil bir şekilde ulaşımın sağlanması da sosyal haklar arasında yer almaktadır. Ülkemizde sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ulaşma aşamasında çoğu vatandaşın mağdur olması da ister istemez sosyal devletin varlığını tehlikeye düşürmektedir. Bu durum hem vasıflı ve hem de vasıfsız vatandaşlar için hak temelli sosyal hakların ihlal edilmesine sebep olmaktadır. Meydana gelen bu durumun sonucunda ise sosyal devlet kapsamında hak temelli bir perspektiften bakıldığında, büyük bir başarısızlık olarak görüldüğünden özellikle gelişmiş ülkelere sosyal refah göçünü arttıran etkenler arasında yer almaktadır.

Sosyal Politika

Sosyal politikalar uygulandığı ülkeye ve zamana göre değişiklik gösterse de somut anlamda: “Sosyal koruma amaçlı emeklilik, işsizlik ve maluliyet destekleri; aile ve çocuk politikaları, sosyal bakım, yoksulluk, sosyal içerme, sağlık, eğitim, konut, kişisel sosyal hizmetler, emek piyasası ve çalışma koşulları ile ilgili düzenleme, halk sağlığı, fırsat eşitliği, çevre koruma, ekolojik konular ve tüketiciyi koruma” olarak değerlendirilmektedir (Kleinman, 2002, p. 162).

Uluslararası Sosyal Politika uygulamaları ise insan gücünü koruyup geliştirebilmek, azınlıkta kalan grupların da düzgünce yaşamalarını sağlamak, uluslararası düzeyde benimsenen ilkelerin ve kuralların bölgesel, kıtasal ve küresel alanda işlerliğini kazandırmayı hedeflemektedir (Tüzünkan, 2013, s. 170). Bu nedenle sosyal politika uygulamalarına bağlı sosyal refah göçü ile ilgili konular özellikle son birkaç yıldır ülkemizde de artan oranda dikkatleri çekmektedir.

Gelişmiş ülkelerdeki sosyal politika uygulamaları diğer ülkelerde zor koşullar altında hayatlarını sürdürmeye devam eden insanların gözünde bu ülkelerdeki hayatın çekiciliğini arttırmaktadır (Tokol & Alper, 2018, s. 384). Gelişmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme ve kalkınmanın sosyal politikaların kapsamı ve uygulama aşamasında etkili bir unsur olduğu sonucunu desteklemektedir. Günümüz gelişmiş ülkelerin sosyal devlet anlayışında sosyal bütçe bileşenlerinden özellikle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bebek ölüm oranlarının düşürülmesi, doğumla beklenen yaşam süresinin uzatılması, istihdam olanaklarının fazla olması, işsizlik oranlarının düşük olması, yoksulların sosyal hayata entegrasyonunun sağlanması ve hayat standardının yükseltilmesi gibi ekonomik kalkınmayı sağlayıcı bileşenler ön plana çıkması sosyal refah göçünün artmasına neden olmaktadır (Geddes, 2003, p. 150). Bu nedenle sosyal refah göçü, bireylerin daha iyi sosyal hizmetlere, sağlık imkânlarına ve eğitim olanaklarına erişim arayışını içermektedir. Bu durum, aynı zamanda hedef ülkelerdeki sosyal politikaların göç eden nüfusu etkili bir şekilde karşılamak üzere yeniden şekillendirilmesine neden olmaktadır. Göçmenlerin toplum içindeki entegrasyonunu destekleyen ve sosyal hizmetlere erişimlerini kolaylaştıran politika düzenlemeleri açısından da önem kazanmaktadır (Aykut & Güloğlu, 2023, s. 398). Sosyal politika uygulamaları, göçmenlerin insan haklarına saygı göstermeli ve eşitlik ilkesini temel almalıdır. Göçmenlerin toplum içinde ayrımcılığa maruz kalmasını engelleyen ve eşit fırsatları destekleyen politikaların benimsenmesi, toplumsal adaleti güçlendirebilir. Nitekim göçmenlerin sosyal güvenlik sistemlerine entegrasyonu, sosyal politika açısından kritik bir konudur. Sosyal refah göçü, göçmenlerin sağlık hizmetlerine, işsizlik yardımlarına ve diğer refah programlarına erişimini içermektedir. Bu bağlamda, hedef ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinin, göçmenleri kapsayacak ve adil bir şekilde destekleyecek şekilde tasarlanması açısından önemlidir.

Sosyal refah göçü, genellikle farklı kültürlerden gelen bireyleri bir araya getirmektedir. Bu durum, toplumlarda kültürel çeşitliliğin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal politika uygulamaları, çeşitli kültürleri kabul eden, destekleyen ve farklı sosyal grupları bir araya getirecek şekilde tasarlanmalıdır. Aynı zamanda toplumsal uyumu güçlendiren programlar ve politikalar, göçmenlerle yerel nüfus arasında daha sağlam bir bağ kurulması açısından önemlidir. Sosyal politika uygulamalarını etkileyen bir dizi etken bulunmaktadır. Bu bağlamda, hedef ülkelerin esnek, adil ve göçmenlere yönelik entegrasyonu destekleyen sosyal politikalar geliştirmesi önemlidir. Bu politikalar, toplumlar arasında daha sağlam bir dayanışma ve iş birliği ortamı oluşturabilir.

Ekonomik Büyüme ve Sosyal Kalkınma

Sosyal refah göçü, bireylerin daha iyi yaşam koşulları, sosyal hizmetlere daha iyi erişim ve genel olarak daha yüksek bir yaşam kalitesi arayışıyla bir ülkeden diğerine hareket etmelerini ifade etmektedir (Yılmaz, 2014, s. 1689). Hem kaynak ülkeler hem de hedef ülkeler açısından çeşitli ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmanın sağlanması sosyal refah göçünü etkileyen temel göstergelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum, hedef ülkeler için ekonomik büyüme potansiyeli taşımaktadır. Göç edenler genellikle yüksek eğitilmiş ve uzmanlık sahibi bireylerdir, bu da hedef ülkelerin işgücü piyasasına değerli beceriler eklemelerine ve inovasyonu arttırmalarına katkı sağlamaktadır. Ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma toplumsal ihtiyaçların sağlanması ve sosyal politika uygulamalarının karşılanması amacıyla oluşturulmuş organik bir yapıya sahip olan sosyal refah devletinin hâkim olduğu toplumun sosyal refah düzeyini arttırmaktır (Yay, 2020, s. 22). Bu duruma paralel olarak özellikle gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmaya

önem vermesi ve yatırımlarını bu doğrultuda yapması bireyleri ve vatandaşları sosyal refah göçünü cazip hale getirmekte ve teşvik etmektedir.

Sosyal refah göçü, hedef ülkelerin çalışma gücü piyasasını etkilemektedir. Özellikle sektörlere yönelik nitelikli işgücü talepleri, göç edenlerin istihdam edildiği alanlarda dinamizm yarattığı bilinmektedir. Bu durum, ekonomik büyümeye ve sektörel kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmayı etkileyen diğer bir unsur da sosyal güvenlik uygulamalarıdır. Nitelikli işgücünün artmasına bağlı olarak genellikle daha yüksek gelir düzeyine sahip olan bireylerden alınan vergi ödemeleri ile sosyal güvenlik sistemlerinin sağlıklı bir şekilde uygulanmasına, sosyal hizmetlerini sürdürmelerine ve refah seviyelerinin artmasına da neden olmaktadır. Ayrıca kamusal sosyal harcamaların artması toplumsal refah düzeyine olumlu katkı sağlarken aynı zamanda ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesini de sağlayacaktır. Dolayısıyla sosyal harcamalar, bireyler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması, kişilerin ve toplumun sosyal risklere karşı koruma ve ekonomik açıdan yüksek bir yaşam sürme fırsatı sağlamaktadır.

Türkiye'den Avrupa'ya Sosyal Refah Göçü

Son yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçünde belirgin bir artış yaşanmaktadır. Bu nedenle Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçü, son yıllarda önemli bir konu haline gelmiştir. Bu göç dalgasına ekonomik fırsatlar, siyasi istikrarsızlık, çatışma bölgelerinden kaçış ve diğer faktörler neden olabilmektedir.

Avrupa yaşam süresinin uzunluğu bakımından ciddi bir yaşlanma sorunu ile karşı karşıyadır. Bu durum sosyal refah devletinin özellikle yaşlılık güvencesi ve tıbbi sağlık bileşenlerini mali açıdan olumsuz etkilemektedir, çünkü ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri genellikle aktif (çalışan) ve pasif (emekli) dengeyi sağlaması koşuluyla sunulan sosyal refah politikalarını da etkilemektedir. Avrupa ülkelerinde doğum oranı ve ölüm oranının az olması nedeniyle genç, vasıflı ve kaliteli insan gücüne ihtiyaç duymasından kaynaklı olarak göçe olumlu bakmaktadır. Türkiye'nin genç nüfusa sahip olması (15-24 yaş arası nüfus sayısı 12 milyon 949 bin 817), işsizlik oranlarının yüksek olması (Türkiye geneli mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 9,1 iken 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı %19,1'dir), uygulanan sosyal refah politikalarının ve sosyal politikaların yetersiz kalması da Avrupa'ya göçü tetikleyen etkenler arasında yer almaktadır (TÜİK, 2023).

Avrupa'da sosyal refah devletinin sunduğu hizmetler gün geçtikçe daha fazla göçmenin Avrupa'ya yönelmesine yol açmakta ve böylece kısır döngüsel bir yapı ortaya çıkmaktadır (Van Oorschot ve Uunk, 2007, p. 63).

Türkiye'den Avrupa'ya sosyal refah göçü, karmaşık bir süreçtir ve çeşitli ekonomik, politik ve sosyal faktörlerden etkilenmektedir. Bu göç dalgasının etkilerini anlamak ve uygun politika ve programları geliştirmek hem göçmenlerin hem de alıcı toplumların refahını artırmak için önemlidir. Gelecekte, göçün sürdürülebilirliğini sağlamak için iş birliği ve entegrasyon çabalarının artması gerekmektedir (Geddes, 2003, p. 150).

Tablo 2

Son Dört Yılda Türkiye'den Göç Edenlerin Dağılımı (2019-2022)

Yıl	Yaş grubu	Erkek	Kadın	Toplam Göç	Toplam Nüfus
2022		260.245	206.669	446.914	85.279,553
	0-4	7 442	7 096	14 538	5 663 620
	5-9	12 343	11 596	23 939	6 635 077
	10-14	11 185	10 620	21 805	6 436 414

15-19	14 766	10 704	25 470	6 315 109
20-24	37 894	21 947	59 841	6 634 708
25-29	44 751	29 087	73 838	6 553 169
30-34	35 558	27 184	62 742	6 315 047
35-39	27 403	22 011	49 414	6 366 741
40-44	20 752	17 271	38 023	6 606 029
45-49	15 138	13 208	28 346	5 763 534
50-54	11 346	11 072	22 418	5 054 624
55-59	8 097	8 864	16 961	4 627 141
60-64	5 445	6 700	12 145	3 856 671
65-69	3 872	4 335	8 207	3 185 289
70-74	2 113	2 505	4 618	2 264 119
75+	2 140	2 469	4 609	3 002 261
2021	160.216	127.435	287.651	84.680.273
0-4	5 214	4 848	10 062	5 913 609
5-9	8 528	7 932	16 460	6 624 202
10-14	7 607	7 286	14 893	6 438 152
15-19	8 419	6 686	15 105	6 229 709
20-24	20 689	12 569	33 258	6 741 580
25-29	24 649	16 854	41 503	6 476 899
30-34	19 685	15 823	35 508	6 341 787
35-39	16 681	13 232	29 913	6 386 208
40-44	13 721	10 738	24 459	6 547 162
45-49	10 577	8 248	18 825	5 662 261
50-54	7 833	6 654	14 487	4 754 484
55-59	5 992	5 330	11 322	4 707 180
60-64	3 880	4 072	7 952	3 611 916
65-69	2 658	2 865	5 523	3 156 448
70-74	1 966	2 188	4 154	2 175 024
75+	2 117	2 110	4 227	2 913 652
2020	234.979	185.484	420.463	83.614,362
0-4	7 528	7 131	14 659	6 121 707
5-9	11 127	10 576	21 703	6 526 593
10-14	10 043	9 338	19 381	6 419 937
15-19	12 799	9 234	22 033	6 230 114
20-24	33 092	20 250	53 342	6 663 636
25-29	38 860	25 026	63 886	6 370 954
30-34	31 965	23 532	55 497	6 318 894
35-39	25 356	19 769	45 125	6 473 583
40-44	19 212	15 766	34 978	6 235 110
45-49	14 277	12 846	27 123	5 563 666
50-54	10 744	10 500	21 244	4 584 632
55-59	7 763	8 220	15 983	4 577 587
60-64	4 990	5 700	10 690	3 574 394
65-69	3 283	3 602	6 885	2 938 715
70-74	2 064	2 147	4 211	2 131 705
75+	1 876	1 847	3 723	2 883 135
2019	180.444	149.845	330.289	83.154,997
0-4	7 043	6 675	13 718	6 345 136
5-9	10 618	10 011	20 629	6 461 039
10-14	8 893	8 227	17 120	6 406 170

15-19	10 243	7 905	18 148	6 331 594
20-24	25 527	16 067	41 594	6 624 078
25-29	28 982	21 172	50 154	6 367 311
30-34	23 268	19 614	42 882	6 363 017
35-39	18 828	15 966	34 794	6 584 843
40-44	14 078	12 144	26 222	5 967 384
45-49	10 964	9 584	20 548	5 533 559
50-54	7 979	7 203	15 182	4 675 373
55-59	5 477	5 807	11 284	4 389 997
60-64	3 514	3 929	7 443	3 554 769
65-69	2 254	2 472	4 726	2 722 672
70-74	1 441	1 588	3 029	2 016 913
75+	1 335	1 481	2 816	2 811 142

Kaynak: TÜİK, 2023.

TÜİK 2023 yılı verilerine göre 2022 yılında Türkiye'den yurt dışına göç eden kişi sayısı önceki yıla kıyasla %62,3 artarak 466 bin 914'e yükselmiştir. Göç edenlerin %55,7'sini erkekler, %44,3'ünü ise kadınlar oluşturmuştur. Bu göç hareketinin Türkiye vatandaşları ile yabancı uyruklular arasındaki dağılımı incelendiğinde, Türk vatandaşlarının 139 bin 531'i, yabancı uyrukluların ise 327 bin 383'ü yurt dışına göç ettiği görülmektedir. Aynı zamanda; 2019 yılında Türkiye'den göç eden nüfusun yaş gruplarına bakıldığında, en fazla göç edenlerin yüzde %12,2'sinin 25-29 yaş grubunda olduğu, bu yaş grubunu sırasıyla yüzde 11,7 ile 20-24 yaş ve 11,3 ile 30-34 yaş grupları takip ettiği görülmektedir. Türkiye'den göç eden nüfusun yaş gruplarına bakıldığında ise, en yüksek oranın %15,8 ile yine 25-29 yaş grubunda olduğu görüldü. Bu yaş grubunu %13,4 ile 30-34 yaş ve %12,8 ile 20-24 yaş grupları izlemektedir. Bu veriler ve tabloda yer alan yaş dağılımına göre göç irdelendiğinde, Türkiye'den yurt dışına göçün özellikle genç yetişkinler arasında yoğun olduğunu ve 25-29 yaş grubunun göçte önemli bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda 2019 yılında SARS-Cov-2 ile birlikte Türkiye'de istihdamın azalması, işsizliğin artması, sosyal haklara ulaşmada yaşanan sorunlar, emeğinin karşılığında aldığı düşük ücret vb. gibi sebepler özellikle vasıflı işgücünü sosyal refah göçüne sevk etmiştir. Ancak son yıllarda gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere yapılan sosyal refah göçü konusunda refah sisteminin istismar edilip edilmediği gelişmiş ülkelerin endişelerini arttırmakla birlikte tartışmalar gündemde devam etmektedir.

Sonuç

Günümüzde küreselleşme ve ekonomik dengelerdeki değişimler, farklı coğrafyalardaki bireyleri, daha iyi yaşam standartları, iş imkânları ve sosyal refah avantajları arayarak göçe itmekte ve çeşitli ülkeler arasında nüfus hareketliliğini arttırmaktadır. Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçünün temel nedenleri arasında sadece ekonomik nedenler değil, aynı zamanda sosyal refah ve yaşam standartlarına olan taleplerin de olduğu bir gerçektir. Avrupa ülkelerinin daha yüksek yaşam standartları, istikrarlı ekonomileri ve kapsamlı sosyal hizmet sistemleri, Türk vatandaşlarını çekici kılan etkenler arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye, bu göç dinamiklerinin bir parçası olarak, özellikle son yıllarda Avrupa ülkelerine yönelik artan bir sosyal refah göçü ile ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'den Avrupa'ya yönelik sosyal refah göçü, çeşitli faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Ekonomik belirsizlikler, siyasi istikrarsızlık ve sosyal koşullardaki değişimler, Türk vatandaşlarının daha iyi bir yaşam arayışıyla Avrupa ülkelerine doğru yönelmelerine neden olmaktadır. Bu göç dalgası, sadece bireysel refahı değil, aynı zamanda toplumsal dinamikleri de etkilemektedir.

Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçü, karmaşık bir denklemi temsil etmektedir. Bu göçün etkilerini anlamak ve bu süreci yönetmek hem Türkiye hem de hedef ülkeler için stratejik bir öneme sahiptir. Politika yapıcılarının, ekonomik ve sosyal faktörleri dikkate alarak sürdürülebilir çözümler geliştirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu göçün getirdiği zorluklar daha da karmaşık hale gelebilir ve toplumlar arasındaki dengeleri etkileyebilir. Bu bağlamda yapılan bu göçün her iki taraf için de avantajlar ve dezavantajlar içerdiği bilinmektedir. Sosyal refah göçü hem Türkiye hem de hedef ülkeler için çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu göçün Türkiye üzerindeki etkileri çeşitli boyutlarda gözlemlenmektedir. Öncelikle, bu göç, Türkiye'nin yetenekli işgücünün azalmasına neden olmaktadır. Nitelikli çalışanların yurtdışına yönelmesi, Türkiye'nin kendi ekonomik büyüme potansiyelini sınırlandırmaktadır. Ayrıca bu göç, Türkiye'nin sosyal hizmet sistemine olan talebi artırabilir, bu da iç politika ve bütçe üzerinde baskı oluşturabilir. Entegrasyon sorunları, kültürel çatışmalar ve kaynakların adaletsiz dağılımı gibi konular, dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir. Bu nedenle, etkili göç politikalarının oluşturulması ve uygulanması önemlidir. Türkiye, bu göçü yöneterek, nitelikli işgücünü koruyarak ve iç politikalarını uyarlayarak olumsuz etkileri en aza indirebilir. Avrupa ülkeleri ise göçmen entegrasyon politikalarını güçlendirmeli ve sosyal hizmet sistemlerini bu artan talebe uygun bir şekilde düzenlemelidir. Diğer yandan, göç eden bireylerin yaşadığı ülkelerdeki etkileri olumlu yönde olabilir. Nitelikli işgücünün artması, ekonomik büyümeyi destekleyebilir ve bu ülkelerin demografik yapısını güçlendirebilir. Ayrıca, farklı kültürlerden gelen göçmenler, çeşitlilik ve kültürel zenginlik getirebilir, bu da toplumları daha dinamik hale getirebilir.

Türkiye, potansiyel olarak nitelikli işgücü kaybı yaşarken hedef ülkeler de göçmen nüfuslarını entegre etme ve sosyal hizmetlere daha fazla yatırım yapma zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal refah göçü, farklı kültürlerin bir araya gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca, kültürel farklılıklar, dil bariyerleri ve toplumsal uyum sorunları gibi konular da göçmenlerin entegrasyon sürecini etkileyen önemli faktörlerdir. Dolayısıyla bu alanda çalışmayı düşünen akademisyenlerin söz konusu sorunlar üzerinde daha detaylı araştırmalar yapmaları önerilmektedir.

Kaynakça

- Aykut, N. & Güloğlu, F. K. (2023). Göçmenlerin sosyal uyumlarının ayrımcılığa dönüşmesine karşı çok kültürcü sosyal hizmet. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 397-412.
- Blank, R. M. (1988). The effect of welfare and wage levels on the location decisions of female-headed households. *Journal of Urban Economics*, 24(2), 186-211.
- Borjas, G. (1999). Immigration and welfare magnets. *Journal of Labour Economics*, 17(4), 607-637.
- Boeri, T., Hanson, G. H. & McCormick, B. (Eds.). (2002). *Immigration policy and the welfare system: a report for the Fondazione Rodolfo De Benedetti*. Oxford University Press.
- Castles, F. G. (1998). *Comparative public policy: Patterns of post-war transformation*. Edward Elgar Publ.
- Cengiz, İ. (2018). Türk sosyal güvenlik sistemi içerisinde yaşlılara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 23-40. <https://doi.org/10.32331/sgd.492876>.
- Cousins, M. (2005). *European welfare states: Comparative perspectives*. Sage Publications.
- Collins, H. (2003). Discrimination, equality and social inclusion. *The modern law review*, 66(1), 16-43.
- Çelik, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27), 149-170.
- De Giorgi, G. & Pellizzari, M. (2006). Welfare migration in Europe and the cost of a harmonised social assistance. *IZA Discussion Papers*, 2094.

Özdemir, N. E. & Korkutan, M. (2024). Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçü üzerine bir değerlendirme, *Mavi Atlas*, 12(2), 280-294.

- De Giorgi, G. & Pellizzari, M. (2009). Welfare migration in Europe. *Labour Economics*, 16(4), 353-363. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2009.01.005>
- Durdu, Z. (2009). Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: Sosyal refah devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 37-50.
- Flora, P. & Heidenheimer, A.J. (Eds) (1981). *The development of welfare states in Europe and America*. Transaction.
- Freeman, G. P. (1986). Migration and the political economy of the welfare state. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 485(1), 51-63.
- Gramlich, E. M., Laren, D.S., 1984. Migration and income redistribution responsibilities. *Journal of Human Resources*, 19(4), 489-511.
- Gelbach, J. B., 2004. Migration, the life cycle, and state benefits: how low is the bottom? *Journal of Political Economy*, 112(5), 1091-1130.
- Geddes, A. (2003). Migration and the welfare state in Europe. *The Political Quarterly*, 74(1), 150-162.
- Giulietti, C. & Wahba, J. (2013). *Welfare migration*. In *International handbook on the economics of migration*. Edward Elgar Publishing.
- Kandemir, O. (2017). Refah göstergeleri bağlamında Türkiye'de iller arası iç göç hareketlerinin analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 275-288.
- Kaypak, Ş. & Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Keleş, R. (1996). *Kentleşme politikaları*. İmge Yayınevi.
- Kleinman, M. (2002). "Kriz mi? Ne krizi? Avrupa refah devletlerinde süreklilik değişim. İçinde A. Buğra & Ç. Keyder (Der.), *Sosyal Politika Yazıları* (ss. 159-194). İletişim Yayınları.
- Koç, Ö. E. (2019). Sosyal devlet ve sosyal bütçe perspektifinden Türkiye'de sosyal harcamalar. İçinde N. Koç Keskin (Eds.), *Güncel sosyal ve mali sorunlara yönelik seçme yazılar* (ss. 53-76). Siyasal Kitapevi.
- Lübeck, P. (2004). İslami ağların meydan okuması ve vatandaşlık talepleri: Avrupa'nın küreselleşmeye sancılık uyumu. İçinde N. Alsayyad (Ed.) *Müslüman Avrupa ya da Avro-İslam*. Everest Yayınları.
- Mau, S. & Burkhardt, C. (2009). Migration and welfare state solidarity in Western Europe. *Journal of European Social Policy*, 19(3), 213-229.
- Meyer, B. D. (2000). *Do the poor move to receive higher welfare benefits?* (Working Paper No. 58). Northwestern University, Joint Center for Poverty Research Working Paper.
- McKinnish, T. (2005). Importing the poor: Welfare magnetism and cross-border migration. *Journal of Human Resources*, 40(1), 57-76.
- Norocel, O. C., Hellström, A. & Jørgensen, M. B. (2020). *Nostalgia and hope: Intersections between politics of culture, welfare, and migration in Europe*. Springer Nature.
- Oorschot, W. V. & Uunk, W. (2007). Welfare spending and the public's concern for immigrants. *Comparative Politics*, 40(1), 63-86.
- O'Reilly, K. (2007). Intra-European migration and the mobility-enclosure dialectic. *Sociology*, 41(2), 277-293.
- Dictionary, O. E. (2000). Oxford English dictionary. *Simpson, Ja & Weiner, Esc*, 3.
- Özdemir Çukadar, P. (2018). *Sosyal refah devleti ve Türkiye*. Karahan Kitapevi.
- Özdemir, S. (2004). *Küreselleşme sürecinde refah devleti*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Özdemir, N. E. & Korkutan, M. (2024). Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik sosyal refah göçü üzerine bir değerlendirme, *Mavi Atlas*, 12(2), 280-294.

- Razin, A. & Sadka, E. (2004). Welfare migration: Is the net fiscal burden a good measure of its economic impact on the welfare of the native-born population?. *Cesifo Economic Studies*, 50(4), 709-716.
- Razin, A., Sadka, E. & Suwankiri, B. (2011). *Migration and the welfare state: Political-economy policy formation*. MIT Press.
- Sakin, H. (2013). *Ekonomik krizleri önlemede devletin rolü* (Tez No. 327508) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sencer, Y. (1979). *Türkiye'de kentleşme*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Südaş, İ. & Mutluer, M. (2010). Daha iyi bir hayata doğru: "Yaşam biçimi göçü". *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(1), 31-47.
- Tansel, A., & Güngör, N. D. (2004). Türkiye'den yurt dışına beyin göçü: Ampirik bir uygulama. *ERC (Economic Research Center) Working Papers in Economics*, 4(02), 1-10.
- Tokol, A. & Alper Y. (2018). *Sosyal Politika*. Dora Yayınevi.
- TÜİK, (2023). *İstatistik konuları*. <https://data.tuik.gov.tr/>.
- Tüzünkan, D. (2013). Uluslararası iş gücü göçünün uluslararası sosyal politika ve düzgün iş unsurları içinde İncelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 163-173.
- UNDP, (2019). *Promoting development approaches to migration and displacement*. <https://www.undp.org/publications/promoting-development-approaches-migration-and-displacement-undps-four-specific-focus-areas>.
- Warin, T. & Svaton, P. (2008). European migration: Welfare migration or economic migration?. *Global Economy Journal*, 8(3), 1850140.
- Walker, J. R. (1994). *Migration among low-income households: Helping the witch doctors reach consensus* (Discussion paper 94-1031). Institute for Research on Poverty. University of Wisconsin-Madison.
- Yay, S. (2020). *Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti*. Astana Yayınları.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1705.
- Yılmaz, V. (2019). İç göçün nedenleri ve değerlendirilmesi: Bitlis ili örneği. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1709-1735.